

Гуманітарний аспект безпеки передбачає захист прав людини на життя та здоров'я, захист від насильства та дискримінації, надання допомоги потерпілим від насильства та дій, спрямованих проти них. Крім того, важливо забезпечити безпеку в умовах війни та конфлікту, зокрема захист прав іноземних громадян, які перебувають на території країни.

Список використаних джерел

1. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти. Суми: «Університетська книга», 2001. 339 с. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». «Освіта України», № 50, 12.12.97.

2. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібн. Львів: ЛБК; Київ: Знання, 1999. С. 3–38.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1993 р. № 733 «Про створення Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення». Законодавство України:[Електрон. ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/733-93-%D0%BF4>

ВИЗНАЧАЛЬНІ ДОМІНАНТИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кравченко Л. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація. У матеріалі розглянуто деякі аспекти формування культури безпеки життєдіяльності у здобувачів закладів вищої педагогічної освіти. Проаналізовано види підготовки до безпечної життєдіяльності. Аргументовано використання основних методів для ефективного процесу виховання культури безпеки життєдіяльності у студентів.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, культура безпеки, здобувачі вищої освіти, принципи виховання.

Розвиток сучасного суспільства висуває високі вимоги до закладів вищої освіти. Для сучасного розвитку промислових і соціальних технологій недостатньо просто високого рівня дотримання правил техніки безпеки, тому існує потреба не тільки в знаннях, вміннях та навичках забезпечення безпеки життєдіяльності, але й безпечній реалізації будь-якого виду діяльності, розуміння цілей та наслідків своїх дій для суспільства та навколишнього природного середовища. Це означає, що важливим завданням освітнього процесу в галузі безпеки є формування у майбутніх фахівців мислення, що ґрунтується на глибокому усвідомленні головного принципу – безумовності пріоритетів безпеки під час вирішення будь-яких професійних та особистісних завдань. Тобто, виникає потреба у формуванні особливого виду культури - культури безпеки життєдіяльності [1].

Проблеми виховання культури безпеки життєдіяльності знаходять своє відображення у роботах провідних вчених, зокрема В.Бегуна, В.Заплатинського, О.Кобилянського, В.Михайлюка, І.Науменка, Л.Сидорчук та інших.

Міжнародний Збірник наукових праць запропонував таке визначення цього поняття: «Культура безпеки – це такий набір характеристик і особливостей діяльності організацій та поведінки окремих осіб, який встановлює, що проблемам безпеки атомних станцій, як таким, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, яка визначається їх значущістю» [2, с.17].

У вихованні культури безпеки життєдіяльності значну роль відіграє готовність людини до небезпечних ситуацій, що визначається психологічною, інтелектуальною, вольовою, комунікативною, підготовкою до безпечної життєдіяльності.

Психологічна підготовка є етапом формування готовності до екстремальних ситуацій. Ситуація є важкою, якщо є розбіжність між метою діяльності та реальними можливостями людини. Досвід подолання труднощів формує впевненість у своїх силах, готовність до самовдосконалення у тому, щоб полегшити важкі ситуації. Ці ситуації імітуються під час проведення

ділових ігор. Тут небезпеки як такої немає, хоча умовно є її джерело, наприклад, бензиновий генератор. У процесі виховання доцільно організувати осмислення особистої поведінки у реальних небезпечних ситуаціях [3].

Інтелектуальна підготовка студентів до безпечної життєдіяльності спрямована на формування вміння вирішувати непересічні проблеми щодо реалізації досвіду виживання у конкретних умовах, наприклад, аналізуючи причини нещасних випадків (аналіз помилок жертв нещасних випадків, прогнозування дій людей в екстремальних ситуаціях і т.д.), під час дискусій та мозкових штурмів, у ході дидактичних ігор тощо. Вміння дослідити питання про причини небезпеки, вирішити проблему та розробити нетрадиційне рішення у несподіваній ситуації, також ґрунтується на інтелектуальному потенціалі особистості. У разі виникнення небезпечної ситуації необхідно виявляти передбачливість, далекоглядність і проникливість [3].

Вольова підготовка до запобігання та подолання небезпечних ситуацій передбачає формування у студентів готовності до подолання перешкод, подолання труднощів, вольового зусилля, яке спрямоване на подолання суб'єктивних труднощів, зумовлених зовнішніми факторами: страхом, втомою, небажанням щось робити [3].

Важливою умовою виховання культури безпеки життєдіяльності є комунікативна підготовка: формування мотивації до успішного та безпечного спілкування з оточуючими людьми, готовність до конструктивного вирішення протиріч із одногрупниками, колегами по роботі. Усвідомлення того, що конфліктність, схильність до маніпулювання іншими людьми, прагнення вирішення своїх проблем за рахунок інших людей знижують шанси на безпечну діяльність [3].

Як свідчить досвід робота та аналіз наукової літератури з даної теми, ефективність виховання культури безпеки життєдіяльності у майбутніх вчителів збільшиться, якщо викладач у процесі вивчення дисципліни буде урізноманітнювати методи викладання. Наприклад, репродуктивний метод опирається на організацію відтворювальної діяльності. Тобто, організовується

процес відтворення отриманих знань про безпечну поведінку та застосування умінь та навичок у знайомих ситуаціях. Формами реалізації цього методу є лекції, практичні та лабораторні заняття.

Пояснювальний метод ґрунтується на інформуванні про джерела небезпек, правила та норми безпечної поведінки. При цьому повідомляється про те, що є джерелом небезпеки, це допомагає зрозуміти причини її виникнення, зв'язок зовнішніх та внутрішніх джерел небезпек, вплив власної поведінки людини на рівень особистої безпеки тощо.

Частково пошуковий метод базується на спільному вирішенні пізнавальних, практичних, комунікативних та інших проблем, що впливають на рівень особистої безпеки. Викладач допомагає сформулювати проблему, дає оцінку запропонованим рішенням, задає навідні питання. Частково пошуковий метод сприяє підготовці до самостійного застосування відомих способів безпечної поведінки у небезпечних ситуаціях.

Творчий метод передбачає організацію самостійного вирішення різноманітних проблем забезпечення безпеки життєдіяльності людини. У ході диспутів, дискусій, мозкових штурмів, ділових ігор студенти діють творчо, самостійно знаходять шляхи виходу із неординарних, незвичних небезпечних ситуацій. За педагогом зберігається організуюча функція: саме він ставить цілі, коригує роботу студентів, підбиває підсумки.

Евристичний метод забезпечує максимально високий рівень самостійності та творчості студентів у процесі розвитку культури безпеки. Виховання перетворюється на самовиховання, оскільки основні етапи діяльності студенти здійснюють самостійно: ставлять цілі, вибирають засоби, організовують свою діяльність та здійснюють самоконтроль. Викладач виступає у ролі консультанта, до якого звертаються найчастіше на початковому чи заключному етапі творчого рішення теоретичної чи практичної проблеми безпеки людини.

Цікавим та дієвим є догматичний метод, заснований на впливі за допомогою слова, міміки, жестів, наочних та інших засобів. У цьому випадку

висновки та оцінки сприймають у готовому вигляді, без обґрунтування та пояснення [5].

Отже, для можливості самостійно формувати в учнів мотивацію до оволодіння знаннями та уміннями безпечної поведінки у побуті чи соціумі здобувачі педагогічних закладів вищої освіти повинні володіти культурою безпеки життєдіяльності. Формування оптимального типу мотивації до безпечної поведінки є фундаментом, на якому надалі базується підвищення надійності та безпеки взаємодії людини і навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кузьменко О. Формування культури безпеки в студентів технічного профілю. *Педагогіка безпеки*. 2016. № 1. С. 67– 69.
2. Культура безопасности. Доклад Международной консультативной группы по ядерной безопасности. *Серия изданий по безопасности*, № 75. Вена : МАГАТЭ, 1991. С. 17.
3. Пуляк О. Виховання культури безпеки у студентів вищих навчальних закладів. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико математичної і технологічної освіти*. Випуск 7 (I) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/228636341.pdf>
4. Романів Л. Культура безпеки, як складова базової культури особистості. *Молодий вчений* . 2017. № 3.1 (43.1). С. 23
5. Шерер Н. В. Принципи виховання культури безпеки життєдіяльності у студентів вищих навчальних закладів. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки* : [зб. наук. статей] М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2011. Вип. 95. С. 238-244.